

КОНЦЕПЦІЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-МАГІСТРІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Стаття присвячена висвітленню концепції створення навчального посібника для навчання професійного англомовного спілкування студентів-магістрів економічних спеціальностей. Запропоновано заходи створення навчального посібника, які включають дослідження шляхів найбільш раціонального структурування лексичного матеріалу, та розробку дидактико-методичної форми презентації досліджуваної лексики у вигляді комплексу навчальних матеріалів побудованих за модульною системою.

Концепція навчального посібника представляє модель модульної організації навчального процесу з засвоєння студентами-магістрами лексики економічної сфери та навчання спілкування в ній.

Ключові слова: професійне англомовне спілкування, комплекс навчальних матеріалів, модульна система, економічна сфера.

Актуальність теми дослідження. За останні роки зросли вимоги щодо рівня оволодіння іноземними мовами фахівцями. Відповідно до загально-методичних принципів навчання говоріння у англомовній економічній сфері студентів-магістрів немовних спеціальностей, а також вимог до відбору змісту відповідних навчальних матеріалів стала можливою побудова системи взаємопов'язаних дій, спрямованих на методичну організацію і освоєння економічної лексики для комунікації в рамках навчального посібника.

Аналіз останніх досліджень та публікацій – це нова самостійна практична концепція створення посібника, вважаю, що марно витрачу час читача на аналіз теоретичних досліджень, тим більш, що загальні теоретичні позиції надані у тексті статті, на мій погляд, у необхідному місці.

Метою статті є висвітлення концепції створення навчального посібника для навчання професійного англомовного спілкування студентів-магістрів економічних спеціальностей. **Виклад основного матеріалу.** Створення навчального посібника полягає в необхідності формування англомовної професійної компетенції у студентів немовних спеціальностей, виходячи з вимог ЗЄР.

Актуальність такого навчального посібника обумовлена соціальним замовленням суспільства на підготовку фахівців, здатних до професійної комунікації англійською мовою в професійних сферах спілкування (економічна сфера), в тому числі пов'язаних з вирішенням бізнес питань. Передбачувані заходи створення посібника включають дослідження шляхів найбільш раціонального структурування лексичного матеріалу, призначеного для цих цілей, формування ситуативно-тематичного мінімуму усномовленневого спілкування для студентів немовних спеціальностей, формування дидактико-методичної презентації досліджуваної лексики у вигляді комплексу навчальних матеріалів побудованих за модульною системою.

Підготовлений нами комплекс навчальних матеріалів для студентів немовних вузів з навчання англійської лексики економічної сфери був спрямований на освоєння студентами лексичних одиниць і формування навичок та вмінь використання цієї лексики в комунікативному процесі.

Першою, необхідною умовою для навчання професійного англомовного спілкування студентів-магістрів економічних спеціальностей є те, що навчання може здійснюватися успішно, якщо завдання відповідають мовним і мовленнєвим можливостям студентів, а також, якщо вони відповідають рівню інших завдань і життєвого та професійного досвіду вказаних осіб [3, с. 173 – 179].

Тому в більшості випадків навчання доцільно починати з підготовчого етапу, в процесі якого студенти накопичують інформацію різного характеру (у тому числі мовну), читаючи, прослуховуючи тексти, виконуючи різні види вправ.

Досліджуючи шляхи найбільш раціональної організації завдань навчального посібника, необхідно звернутися до такої важливої методичної категорії, якою є «модуль» навчальної програми, під якою ми розуміємо самостійну, логічно і структурно завершену інформаційну одиницю, що володіє вузлами сполучення з іншими інформаційними одиницями, має власне цільове і методичне забезпечення, направлене на формування необхідних знань, умінь та навичок у певному відрізку навчального часу, і що завершується певною формою контролю [1, с. 104-106].

У нашому випадку модуль розглядається у вузькому сенсі:

- з точки зору змісту – як тема, яку передбачається вивчити за певну кількість учбового часу;
- з погляду на види мовленнєвої діяльності – як учбові блоки: говоріння, аудіювання, читання, письмо;
- з погляду мовних аспектів – лексика.

При створенні концепції навчального посібника ми виходили з того, що функціональний модуль повинен бути мобільним, добре означеним і керованим, не переобтяженим мовним матеріалом, з чітко розмежованими розділами, де кожний подальший модуль на ступінь вище за попередній.

Кожний модуль завершується проблемними професійними ситуаціями, які вмотивують студентів до говоріння в економічній сфері. Слід мати на увазі, що за обсягом проблемні професійні ситуації неоднакові і тому по-різному співвідносяться з функціональним модулем. Проте жодна з таких ситуацій не дає достатньо матеріалу для побудови на її основі модуля. Тому доцільно всі ситуації розподілити між кількома модулями.

У ході створення концепції навчального посібника було враховано труднощі, пов'язані з інструкціями до завдань на основі текстового матеріалу кожного з модулів. Кожне завдання, моделюючи псевдореальну професійну ситуацію, забезпечує практичну реалізацію іншомовної комунікативної компетенції в економічній сфері.

Комплекс навчальних матеріалів для навчання професійного англomовного спілкування є допоміжним блоком матеріалів з метою вдосконалення навичок і умінь говоріння студентів-магістрів різних економічних спеціальностей: економіка підприємництва, економічна кібернетика, міжнародна економіка, маркетинг, менеджмент тощо. Це не означає, що текстовий зміст комплексу не задовольняє інформаційні запити студентів конкретних спеціальностей, йдеться про універсальність як про необхідну умову навчання студентів немовних ВНЗ.

Вищезазначене забезпечує реалізацію таких принципів методу навчання лексики економічної сфери, як принципу орієнтованості навчання лексики сфери на спілкування (спрямованість на сферу комунікації); принципу ситуативності і тематичності навчання лексики економічної сфери; принципу автентичності; принципу програмованого управління процесом оволодіння лексикою тими, хто вчиться і принципу перманентного повторення лексики в навчанні іноземної мови.

З метою реалізації принципу ситуативності і тематичності навчання лексики економічної сфери особлива увага приділялася комплектуванню модулів навчальних матеріалів, де враховувалися особливості виділення і поєднання професійних проблемних ситуацій з погляду методики «інвентаризації» ситуацій [3].

При цьому особлива увага зверталася на порядок проходження модулів, при якому розділи навчального посібника розташовуються в послідовності, що забезпечує поступове і рівномірне зростання складності. Вважаємо, що порядок розташування модулів повинен базуватися на послідовному використанні ряду зазначених нижче критеріїв:

1. **Критерій поширеності** (чим в більшій кількості комунікативних ситуацій і текстів зустрічається лексика даного модуля, тим більше переваг отримує цей модуль).

2. **Логічний критерій** (полягає в тому, що за інших рівних умов ситуації розташовуються за логікою природної послідовності подій, які вони відображають).

3. **Методичний критерій** полягає в розчленовуванні тематичного комплексу, груп ситуацій, об'єднаних однією темою, і розташуванні однорідних тем по чергово з іншими темами, що забезпечило б планомірне повторне опрацювання вивчених ситуацій на базі нового і складнішого лексичного матеріалу.

Для реалізації принципу програмованого управління процесом оволодіння лексикою особливої уваги заслуговує структура і зміст навчального модуля. Способи організації навчального матеріалу можливо звести до таких етапів: 1) один або декілька тематичних текстів і вправи до них; 2) лексико-граматичний коментар; 3) подання відповідного варіанта професійних завдань відповідно до спеціальності студента-магістра; 4) докладний лексико-тематичний коментар; 5) серія вправ; 6) професійні проблемні ситуації.

Така різноманітність завдань у межах одного модуля навчального посібника пояснюється спробою досягти багаторівневого відпрацювання мовленнєвого матеріалу. Тут реалізується принцип перманентного повторення лексики в навчанні англійської мови.

Розробка структури модуля навчального ґрунтується на закономірностях, серед яких можна визначити такі:

1) відповідність структури модуля особливостям економічної сфери;

2) відображення у межах одного модуля послідовності вирішення професійних завдань: розміщення навчального матеріалу має відповідати фактичній черговості його опрацювання;

3) повнота і достатність: у кожному модулі має бути достатньо матеріалу для забезпечення тих цілей і завдань, які перед ним стоять;

4) відповідність каналу знаходження навчальної інформації виду мовленнєвої діяльності;

5) зручність і доцільність розташування матеріалу (компактність розміщення коментарю поряд з тими явищами, які він роз'яснює, тощо).

Викладені закономірності і компоненти змісту модуля в рамках створення навчального посібника з навчання студентів-магістрів економічних спеціальностей вказують на те, що завдання повинні бути орієнтовані на предметний зміст сфери з метою реалізації принципу орієнтованості навчання лексики сфери на спілкування в ній.

Також очевидним є проблемний характер цих завдань, оскільки кожне з них пов'язане з вирішенням професійної проблеми, яка допускає ряд можливих шляхів її вирішення.

Необхідністю є і реалізація загально-методичного принципу інтегрованості навчання чотирьох видів мовної діяльності. Інформаційна презентація матеріалу (тексти навчального посібника) дає можливість навчання такого виду мовної діяльності, як читання, тоді як вирішення проблемних професійних ситуацій надають можливість розвитку навичок і вмінь говоріння.

Студенти мають можливість і прослуховувати текстовий матеріал (навчання слухання). У той же час передбачено навчання письма. Навчання письма передбачає написання есе як результату виконаної діяльності.

З урахуванням вищевикладеного, компоненти змісту і структури функціонального модуля навчального посібника, що розглядається, включають:

1. Перелік матеріалу, який наводиться у модулі і має бути засвоєний, з тим, щоб зосередити на цьому матеріалі увагу і потім, застосовуючи цей перелік як мірило, встановити, чи досягнуто запланованого результату.

2. Перелік професійних проблемних ситуацій, що належать до цього модулю.

3. Вправи. За призначенням це вправи для введення, первинної активізації, закріплення лексичного матеріалу, для розвитку навичок і вмінь говоріння, а також комунікативні вправи для можливості реалізації лексики безпосередньо в комунікативному процесі [2, с. 60-66].

4. Матеріал для контролю і самоконтролю. Ця частина включає професійні завдання, які є основою для побудови контрольних вправ.

Необхідно також звернутися до проблеми формування ситуативно-тематичного мінімуму при створенні навчального посібника як до основної форми навчання лексики в економічній сфері.

Формування ситуативно-тематичного мінімуму відбувається на основі обстеження економічної сфери спілкування з урахуванням конкретних умов організаційної форми навчання в немовному ВНЗ.

Відібраний блок професійних проблемних ситуацій разом з їх уточнюючими характеристиками подано у вигляді атласу – конкретної програми навчання, добору мовно-мовленнєвого матеріалу, технологічної карти.

Атлас включає:

1. Лексичний мінімум для студентів-магістрів немовних спеціальностей, який відображений в економічній сфері.
2. Комунікативні ситуації.
3. Соціально-комунікативну ролі партнерів по спілкуванню.
4. Вид спілкування (офіційне, індивідуальне, групове, публічне тощо), а також структура мовного контакту (аферентний діалог, діалог з монологічними вставками).
5. Тему, підтему, мотив, смислові віхи. Тут подається екстралінгвістична тема, тобто та, яка знаходиться поза текстом. При розчленуванні тексту кожна з частин отримує «свою» тему, мотив та через смислові віхи «виходить» на сукупність понять і далі – на окреме поняття.
6. Текст як фіксація текстової діяльності комунікантів.

Компоненти змісту і структури модуля навчального посібника дозволяють представити ситуативно-тематичний атлас як основу розвитку іншомовно-мовленнєвої компетенції в економічній сфері і відбору лексичного інвентарю.

Структура функціонального модуля навчальних матеріалів посібника побудована з урахуванням принципу забезпечення мотиваційної достатності, що вимагає від студентів висловлювання власних поглядів, думок, згадок, вирішення завдань професійного проблемного характеру, отримання нової і цікавої інформації, тобто спрямовані на розвиток процесуальної навчальної мотивації:

Усі завдання повинні забезпечувати практичну реалізацію комунікативної професійної компетенції, оскільки вони дають можливість здійснювати спілкування в економічній сфері, ознайомлюють студентів з економічними реаліями, а отже, розвивають професійну, лінгвокраїнознавчу та культурологічну компетенцію студентів.

З наведених прикладів видно, що навчальна діяльність представлена в комплексі навчальних матеріалів, чітко орієнтована на автономію студентів. Під безпосереднім контролем викладача виконується робота з матеріалом першого модуля. Перший модуль тільки вводить в тему, і повний контроль викладача необхідний для правильного розуміння і засвоєння її базового змісту. Проте вже наступні модулі розраховані на самостійну роботу студентів, з вирішенням професійних проблемних завдань в кінці кожного модуля. Тому на перший план виходить робота в парах, групах, мікрогрупах і загальногруповою робота.

Кожен модуль матеріалів включає текст для читання, що розкриває певну частину предметного змісту теми і містить мовний матеріал. Такий текст виконує дві функції (явну і приховану).

Явна функція полягає в демонстрації лексичного блоку для ознайомлення студентів з конкретною нішею певної сфери економіки. Це своєрідний накопичувач необхідної лексики для спілкування в запропонованій сфері економіки.

Приховану функцію тексту можна також назвати інформативною, оскільки кожен окремий текст навчального модуля передає інформацію про економічні реалії відповідно до спеціальності студента-магістра.

Пропонується також блок питань до тексту. Такі питання спрямовані на з'ясування ступеня розуміння змісту прочитаного та на відпрацювання лексики. Ці завдання (відповіді на питання) можуть виконуватися як в процесі фронтальної загальної групової роботи під безпосереднім керівництвом і контролем викладача, так і в процесі роботи в парах, мікрогрупах.

Такі завдання цілеспрямовано готують майбутніх спеціалістів до сприйняття інформації тексту, забезпечують формування власного погляду на проблему з опорою на фонові знання. Відібрані тексти цілком автентичні, тому в навчальних матеріалах вказано джерело того чи іншого тексту.

Післятекстові завдання (окрім відповідей на питання за змістом тексту) включають різноманітні види навчальної діяльності: пояснення значення терміна відповідно до дефініції запропонованої в тексті; розв'язання професійних проблемних ситуацій; обговорення внутрішніх економічних проблем нашої країни, ідентичних економічному стану англійських країн, дискусії з проблеми.

Робота над модулем завершується проведенням презентаційних робіт за заданими професійними задачами. Студенти демонструють акумульований мовний, мовленнєвий, комунікативний запас, набутий в процесі роботи над модулем. У даному випадку студенти мають можливість повернутися до текстового матеріалу у разі виникнення лексичних або інформаційних труднощів. Наступні модулі навчальних матеріалів «адаптують» студентів до схеми завдань, до принципів роботи над модулем, що передбачає креативність говоріння.

Описана вище концепція навчального посібника представляє модель модульної організації навчального процесу з засвоєння студентами-магістрами лексики економічної сфери та навчання спілкування в ній.

Отже, викладене в статті дозволяє зробити такі висновки:

- структура побудови навчального посібника повинна відповідати особливостям навчання студентів-магістрів економічних спеціальностей, сприяючи засвоєнню лексики даної сфери;
- курс навчання на основі навчального посібника має бути орієнтованим на високимотивовану, творчу, інтенсивну, комунікативну і професійну діяльність студентів англійською мовою в рамках спілкування в економічній сфері;
- модульна побудова навчальних матеріалів має підвищити ефективність засвоєності лексичних одиниць економічної сфери і результативність навчання англійського спілкування в ній студентів-магістрів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Створення навчального посібника для навчання професійного англійського спілкування студентів-магістрів економічних спеціальностей взагалі є невирішеною проблемою із урахуванням авторської структури.

Список літератури:

1. Лебедединець І.А. Модульний підхід до організації навчального процесу з іноземної мови / І. А. Лебедединець // Нові концепції викладання іноземної мови в контексті Болонського процесу: Матеріали конференції. – К.: НПУ, 2007. – С. 104-106.

2. Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи / Владимир Львович Скалкин. – М.: Русский язык, 1981. – С. 60-66.

3. Тарнопольський О.Б. Принципи навчання ділової англійської мови студентів вищих навчальних закладів економічного профілю / О.Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко // Лінгвометодичні концепції викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах України. – К.: Видавн. Європейського ун-ту, 2003. – С. 173 – 179.

КОНЦЕПЦИЯ СОЗДАНИЯ УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОМУ АНГЛОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ СТУДЕНТОВ-МАГИСТРОВ ЭКОНОМИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья посвящена рассмотрению концепции создания учебного пособия для обучения профессиональному англоязычному общению студентов-магистров экономических специальностей. Предложены мероприятия по созданию учебного пособия, которые включают в себя исследования путей наиболее рационального способа структурирования лексического материала и разработку дидактико-методической формы презентации исследуемой лексики в виде комплекса учебных материалов, построенных по модульной системе.

Концепция учебного пособия представляет собой модель модульной организации учебного процесса по усвоению студентами-магистрами лексики экономической сфер и обучение общения в ней.

Ключевые слова: профессиональное англоязычное общение, комплекс учебных материалов, модульная система, сфера экономики.

I.I. Lypska

THE CONCEPT OF THE ENGLISH TEXT BOOK WRITING FOR MASTERS OF ECONOMIC SPECIALITIES

The article is devoted to review of the concept of the text book creation to prepare the masters of economic specialties for English professional communication. The activities aimed at the text book creation have been suggested. They include the ways of the most rational kind of lexis structure researching and its didactic, methodological forms of development as a set of training materials built on a modular system.

The concept of the text book is a model of the learning process module organizing of the economics sphere lexis and training students to communicate in the given sphere.

Key words: English for professional communication, set of study materials, module system, economics.

